

Vammaisfoorumi ry
Handikappforum rf
Finnish Disability Forum

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 148/2022 vp

19.10.2022

Vammaisfoorumi ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja jättää kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista.

Vammaisfoorumi on 27 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 220 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivallan ulottuminen työelämään

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivallan lisääminen työelämän asioissa on tervetullut ja toivottu uudistus. Vammaiset henkilöt kohtaavat syrjintää työhön hakeutuessaan ja työuran aikana. Näistä tilanteista on erilaisten selvitysten perusteella kertynyt runsaasti tietoa (Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvitys 2016, VANE:n selvitys 2017, Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen kysely 2018), mutta syrjintätapaukset eivät kuitenkaan etene työsuojeluviranomaisen käsittelyyn vastaavassa määrin. Samaan aikaan vammaisten henkilöiden yhteydenotot Yhdenvertaisuusvaltuutettuun ovat kuitenkin nousseet.

Vammaisfoorumi katsoo, että rinnakkainen toimivalta yhdenvertaisuusvaltuutetulla ja työsuojeluviranomaisella parantaa syrjintää kokeneen asemaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan vaillinainen toimivalta työelämän asioissa

Lakiehdotuksessa ei ole kuitenkaan päädytty muuttamaan kaikilta osin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa. Työelämäkysymyksissä yhdenvertaisuusvaltuutetun

valvontakeinot poikkeaisivat muista elämänalueista edelleen siten, ettei yhdenvertaisuusvaltuutettu voisi viedä syrjintäasiaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi. Tämä johtuisi siitä, ettei yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla ole toimivaltaa käsitellä työelämäasioita yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla. Yhdenvertaisuusvaltuutettu voisi kuitenkin pyytää lausuntoa lautakunnalta.

Vammaisfoorumi pitää tätä puutteena lainsäädännössä. Se aiheuttaa oikeussuojassa puutteita, koska näin ollen lautakunta ei voi muiden tahojen kuin yhdenvertaisuusvaltuutetun pyynnöstä antaa lausuntoa tämän lain tulkinnan tai tavoitteiden kannalta merkittävästä asiasta. Lautakunta ei voi myöskään kieltää asianomaista jatkamasta tai uusimasta syrjintää tai vastatoimia, määrätä asianomaista ryhtymään kohtuullisessa määräajassa toimenpiteisiin velvollisuuksien täyttämiseksi taikka suosittaa hyvityksen maksamista syrjinnän tai vastatoimien kohteeksi joutuneelle eikä asettaa uhkasakkoa. Vammaisfoorumi pitää tätä lain soveltamisen kannalta epäjohtonmukaisena.

[Esteettömyys ja saavutettavuus jäivät lain ulkopuolelle](#)

Työelämään osallistumisen edellytyksenä vammaisten ihmisten näkökulmasta on esteettömyyden ja saavutettavuuden huomiointi. Tältä osin yhdenvertaisuuslaissa jäi edelleen toivomisen varaa. Vammaisfoorumi esitti lakiehdotuksen lausuntovaiheessa, että YK:n vammaissopimuksen (4 artiklan 1 kohdan f alakohta) mukaisesti, lainsäädäntöön tulisi sisältyä säännös esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevien standardien pakollisesta soveltamisesta sekä sakoista ja muista seuraamuksista, joita voidaan määrätä niille tahoille, jotka jättävät noudattamatta standardeja. Suomen lainsäädännössä ei ole määritelty saavutettavuuden ja esteettömyyden epäämistä syrjinnäksi. Suomi ei ole tältä osin implementoinut riittävällä tavalla YK:n vammaissopimuksen velvoitteita.

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan esteettömyyden ja saavutettavuuden epäämisestä tulisi säätää syrjintänä. Tämä tulee tehdä täydentäen ja tarkentaen nykyisen yhdenvertaisuuslain sääntelyä. Ehdotettu saavutettavuuden ja esteettömyyden epäämistä koskeva uudistettu sääntely täyttäisi myös lainsäädännöltä edellytettävän tarkkarajaisuusvaatimuksen.

[Vammaisfoorumin näkemys lakialoitteesta LA 42/2020 vp laiksi yhdenvertaisuuslain 15 §:n muuttamisesta](#)

Yhdenvertaisuuslaissa ei ole erikseen vammaisuuden määritelmää, mutta se nojaa YK:n vammaissopimuksen tarkoitusta koskevaan artiklaan 1 ja sen kansallista toimeenpanoa koskevaan lakiin, jonka perusteluissa mainitaan mm. muistisairaat ja mielenterveyskuntoutujat. Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan tämä kattaa yhdenvertaisuuslain 15§:n kohderyhmän, mihin kohtuulliset mukautukset kohdentuvat.

Lakialoitteen esitys voisi vaikeuttaa lain soveltamista, jos laissa viitataan suppeampaan joukkoon kuin YK:n vammaissopimuksen soveltamisessa käytetty kohderyhmä.

Lopuksi

Vammaisfoorumi pitää työelämän yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta hyvinä uudistuksina myös seuraavia ehdotuksia:

- Velvollisuus tehdä kohtuullisia mukautuksia koskisi myös mahdollisuutta saada viranomaisten palveluita.
- Kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa otettaisiin ensisijaisesti huomioon vammaisen henkilön tarpeet.
- Työnantajan yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitetta koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin koskien työpaikan yhdenvertaisuustilanteen arviointia. Työpaikan yhdenvertaisuussuunnitelman tulisi sisältää myös yhdenvertaisuuden arvioinnin johtopäätökset. Pykälässä selvennettäisiin, mitä työnantajan on otettava huomioon tehdessään arviointia yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Lisäksi täsmennettäisiin, että yhdenvertaisuuden toteutumista olisi arvioitava myös työhönotossa.
- Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia tarkennettaisiin niin, että työnantajalle annettava kehoitus korjata toimintaansa voitaisiin jatkossa antaa myös tämän velvollisuudesta arvioida ja edistää työpaikan yhdenvertaisuutta.
- Ehdotus myös rajaisi työsuojeluviranomaisen valvonnan ulkopuolelle sellaiset työtilanteet, jotka luonteeltaan poikkeavat merkittävästi työntekijäasemassa tehtävästä työstä. Tämä voisi parantaa valvonnan nykytilaa, sillä yhdenvertaisuusvaltuutetulla ja lautakunnalla arvioidaan olevan paremmat edellytykset valvoa työtoimintaa, jota tehdään sosiaalihuollon palvelun asiakkaana.

Vammaisfoorumin puheenjohtaja Sari Kokko, p. 050 401 5802, sari.kokko@nkl.fi

Vammaisfoorumin pääsihteeri Anni Kyröläinen p, 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi

Lisätietoja:

Anne Mäki, asiantuntija, koulutus ja työelämä, p. 044 765 1364, anne.maki@invalidiliitto.fi